



Werken met het schoolondersteuningsprofiel

in het regulier en (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs

September 2012

#### **Colofon**

Uitgever: PO-Raad, Utrecht

Auteurs: drs. Ron Benjamins, Dick Rasenberg, Thieu van Hintum

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

## **Inhoud**

Voorwoord .....	3
1. Inleiding.....	4
2. De positie van de deelnemers aan het samenwerkingsverband .....	5
3. Basisondersteuning en extra ondersteuning .....	6
4. Kenmerken van het schoolondersteuningsprofiel .....	9
5. De inhoud van het schoolondersteuningsprofiel .....	10
6. De functies van het schoolondersteuningsprofiel.....	18
Bijlage 1 Het wettelijk kader over het schoolondersteuningsprofiel	
Bijlage 2 Het ondersteuningsprofiel en de kernwaarden voor het (V)SO	

## Voorwoord

Deze publicatie is onderdeel van het instrumentarium passend onderwijs. Het instrumentarium is een reeks handreikingen die besturen en directies ondersteunt bij de praktische uitwerking en realisatie van passend onderwijs, zoals dat in het wettelijk en referentiekader wordt omschreven. Het gaat om handreikingen, waarin praktisch toepasbare uitwerkingen, checklists, faseringen, modellen, overzichten en good practices zijn opgenomen. Het geheel hiervan wordt aangeduid met de term 'instrumentarium'. Het instrumentarium wordt ontwikkeld en gepubliceerd onder verantwoordelijkheid van de PO-Raad.

Er is een kernteam ingericht dat als klankbord functioneert, met het oog op de kwaliteit, functionaliteit en de onderlinge samenhang van het instrumentarium.

Het instrumentarium is een uitwerking van het referentiekader passend onderwijs, dat opgesteld is door de sectorraden in overleg met onder andere ouderbelangenverenigingen en vakorganisaties. Voor dit referentiekader geldt de richtlijn: 'pas toe of leg uit'. Samenwerkingsverbanden, besturen en scholen kunnen zich verantwoorden door te verwijzen naar het referentiekader, of uit te leggen op welke punten en om welke reden anders gehandeld wordt dan in het referentiekader wordt aangegeven.

Het instrumentarium is een directe uitwerking van het referentiekader. Het is niet verplicht om het instrumentarium te volgen.

Thieu van Hintum, projectleider (V)SO  
Dick Rasenberg, projectleider PO

## **1. Inleiding**

De afgelopen jaren zijn veel scholen, schoolbesturen en samenwerkingsverbanden al gewend geraakt aan het idee dat zij een schoolondersteuningsprofiel moeten opstellen, in verband met de invoering van passend onderwijs. Veel scholen, ook voor het speciaal onderwijs, hebben al zo'n profiel opgesteld, waarin wordt aangegeven welke mogelijkheden de school heeft voor de ondersteuning van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Eind 2011 zijn stukken naar de Tweede Kamer gestuurd waarin de invoering van passend onderwijs is uitgelijnd. Het gaat om wetwijzigingen met een memorie van toelichting en om een referentiekader, waarin de sectorraden de invoering van passend onderwijs op hoofdlijnen hebben uitgewerkt voor de onderwijspraktijk. Nu het wettelijk kader en het referentiekader vaste vorm hebben gekregen is uitgewerkt welke functie het ondersteuningsprofiel heeft en waaraan het moet voldoen.

Dit is de herziene versie van de publicatie 'werken met het schoolondersteuningsprofiel'. Deze versie is aangepast op de specifieke situatie in het (voortgezet) speciaal (basis-) onderwijs. Sommige gedeeltes zijn aangepast zodat ze geschikt zijn geworden voor alle soorten onderwijs; op andere plaatsen zijn toevoegingen of specifieke invullingen voor het speciaal (basis-)onderwijs gegeven.

Bewust is de keuze gemaakt om het ondersteuningsprofiel voor alle soorten scholen in één handreiking op te nemen. Als de mogelijkheden van verschillende scholen volgens een vergelijkbaar stramien beschreven worden ontstaat pas goed zicht op het onderwijsaanbod in het samenwerkingsverband. Hoe beter de profielen vergelijkbaar zijn, hoe duidelijker kan worden op welke terreinen scholen elkaar kunnen aanvullen.

In de tekst wordt hier en daar beknopt verwezen naar aspecten van passend onderwijs, waar het schoolondersteuningsprofiel nauw mee samenhangt, zoals financieel beleid, ondersteuningstoewijzing en het werken met een ontwikkelingsperspectief. De verwijzingen zijn beknopt omdat op al deze aspecten uitvoerige handreikingen verschijnen.

## **2. De positie van de deelnemers aan het samenwerkingsverband**

Samenwerkingsverbanden bestaan uit reguliere scholen, scholen voor het speciaal basisonderwijs en scholen voor speciaal onderwijs in cluster 3 en 4. De besturen van deze scholen gaan deelnemen aan de nieuwe samenwerkingsverbanden. Samen zullen zij een systematiek ontwikkelen voor de toewijzing en uitvoering van ondersteuning aan leerlingen. Daarvoor is het nodig dat er goed zicht is op de mogelijkheden van alle scholen en dat duidelijk wordt waarin de scholen elkaar aanvullen.

Het schoolondersteuningsprofiel bestaat uit zakelijke gegevens en beschrijvingen, die zo zijn weergegeven dat ze onderling vergelijkbaar zijn en 'gestapeld' kunnen worden tot een totaaloverzicht van het samenwerkingsverband. Op basis daarvan bepaalt het samenwerkingsverband of een continuüm van ondersteuning wordt aangeboden en aan de zorgplicht wordt voldaan om voor iedere leerling passend onderwijs te bieden.

De schoolondersteuningsprofielen voor de verschillende schoolsoorten zullen onderwijsinhoudelijke en (ortho)pedagogische verschillen laten zien tussen het onderwijsaanbod van scholen. Die verschillen zullen duidelijker worden, als de ondersteuningsprofielen volgens een vergelijkbaar stramien zijn opgesteld.

Veel scholen voor het speciaal onderwijs hebben een aanbod voor het voortgezet speciaal onderwijs. Het vso is strikt genomen onderdeel van het samenwerkingsverband VO, maar een goede afstemming tussen primair en voortgezet onderwijs is en blijft zeer wenselijk. De suggesties in deze handreiking zijn ook bruikbaar voor het voortgezet speciaal onderwijs.

Het speciaal onderwijs biedt in de meeste gevallen onderwijs aan leerlingen uit verscheidene samenwerkingsverbanden. Dat betekent dat het (v)so zich zal moeten verstaan met de manier waarop het ondersteuningsprofiel in verscheidene samenwerkingsverbanden wordt opgesteld. Een aanpak voor pestgedrag kan in het ene samenwerkingsverband beschouwd worden als extra ondersteuning, terwijl die in het andere samenwerkingsverband van alle scholen verwacht wordt als onderdeel van de basisondersteuning.

Het is nagenoeg ondoenlijk voor het (v)so om het ondersteuningsprofiel specifiek te maken en aan te passen voor alle samenwerkingsverbanden waarbij het betrokken is. Een pragmatische richtlijn kan zijn om als school voor speciaal onderwijs het ondersteuningsprofiel op te stellen conform de afspraken die gemaakt worden in het samenwerkingsverband waarvan de meeste leerlingen van de school afkomstig zijn. Een andere optie is om het eigen aanbod zo eenduidig te formuleren dat het voor elk samenwerkingsverband duidelijk is wat de toegevoegde waarde van de school kan zijn. In veel gevallen zal betrekkelijk snel duidelijk worden wat de toegevoegde waarde van het speciaal onderwijs is. De aansluiting luistert nauwer naarmate in een samenwerkingsverband afspraken worden gemaakt over een rijkere basisondersteuning die op elke school geboden gaat worden. Als daar elementen in worden opgenomen waarvoor nu nog in de regel alleen het speciaal onderwijs is toegerust zal de behoefte ontstaan om de mogelijkheden van het regulier en speciaal onderwijs opnieuw te ijkten.

### 3. Basisondersteuning en extra ondersteuning

In het schoolondersteuningsprofiel beschrijft een school haar mogelijkheden om leerlingen te ondersteunen.

Daarvoor worden veel gegevens opgenomen die direct en indirect betrekking hebben op de mogelijkheden van de school. Het gaat bijvoorbeeld om gegevens over de aanwezige deskundigheid in het team, de ruimte die er is om aandacht en tijd te schenken aan de leerlingen, de methodieken en voorzieningen waarover het team beschikt, de kwaliteit van de organisatie, enzovoort.

Al deze gegevens worden gebruikt om de ondersteuning die de school kan bieden te beschrijven op twee niveaus: basisondersteuning en extra ondersteuning.

De basisondersteuning beschrijft het niveau dat van alle scholen uit het samenwerkingsverband verwacht wordt. De afspraken over de invulling van de basisondersteuning worden op het niveau van het samenwerkingsverband gemaakt en gelden voor alle deelnemende scholen. De basisondersteuning heeft betrekking op onderwijsinhoudelijke aanpakken en op de kwaliteit van de ondersteuningsprocessen in de school.

De extra ondersteuning beschrijft de specifieke mogelijkheden van individuele scholen, die verder gaan dan de afspraken die gemaakt zijn over de basisondersteuning.

De mogelijkheden van de school worden op hoofdlijn beschreven op twee aspecten. In de eerste plaats gaat het om onderwijsinhoudelijke interventies zoals bijvoorbeeld het aanbieden van een programma voor sociaal-emotioneel ontwikkeling of voor getalenteerde leerlingen. In de tweede plaats betreft het meer procesmatige en structurele kwaliteiten zoals bijvoorbeeld het gebruiken van een leerlingvolgsysteem en afspraken voor het opstellen van handelingsplannen en groepsplannen.

	<b>Onderwijsinhoudelijke interventies</b>	<b>Proces en Structuur</b>
<b>Extra ondersteuning</b>	<i>Bijvoorbeeld: Een school heeft specifieke mogelijkheden voor intensief taalonderwijs</i>	<i>Bijvoorbeeld: Een school heeft een intensief contact met ouders.</i>
<b>Basisondersteuning</b>	<i>Bijvoorbeeld: Elke school heeft een pestprotocol</i>	<i>Bijvoorbeeld: Elke school werkt volgens handelingsgerichte systematiek.</i>

Deze indeling is zowel relevant voor het regulier als het (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs.

Over het algemeen mag verondersteld worden dat de scholen voor het (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs meer onderwijsinhoudelijke en (ortho)pedagogische interventies kunnen bieden dan reguliere scholen.

Aan de hand van de basisondersteuning en extra ondersteuning kan een school haar eigen kwaliteiten en ambities in kaart brengen. Voor schoolbesturen en het samenwerkingsverband vormen de niveaus van ondersteuning één van de pijlers onder het nieuwe beleid voor de toewijzing van ondersteuning aan leerlingen en de toewijzing van middelen aan scholen.

#### *Basisondersteuning*

Basisondersteuning omvat volgens de richtlijnen van het Referentiekader vier aspecten:

- Preventieve en lichte curatieve interventies (zoals een aanbod voor leerlingen met dyslexie, of een aanpak voor het voorkomen van gedragsproblemen)

- Onderwijsondersteuningstructuur  
(onder andere de manier waarop de school de ondersteuning heeft georganiseerd en met andere organisaties en specialisten samenwerkt)
- Planmatig werken  
(onder andere de manier waarop de school nagaat welke onderwijsbehoefte leerlingen hebben, daarop een passend onderwijsaanbod organiseren en dat evalueren).
- Basiskwaliteit  
(Dit verwijst naar de onderwijskwaliteit zoals die gemeten wordt door het toezichtkader van de inspectie van het onderwijs. Scholen die onder basistoezicht van de inspectie van het onderwijs vallen, hebben hun basiskwaliteit op orde.

De preventieve en lichte curatieve interventies hebben we in het schema hierboven samengevat met 'onderwijsinhoudelijke interventies'. De aandachtspunten onderwijsondersteuningstructuur en planmatig werken hebben we samengevat met 'proces en structuur'.

De afspraken over de onderwijsinhoudelijke interventies in de basisondersteuning, zullen voor het regulier onderwijs doorgaans relevanter zijn dan voor het (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs. De kwaliteitsnormen voor het (v)so garanderen al een hoog niveau van basisondersteuning. De scholen voor (v)so komen immers pas in beeld indien blijkt dat de ondersteuningsmogelijkheden van regulier onderwijs ontoereikend zijn. De (v)so-scholen zullen overigens wel een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het niveau van de basisondersteuning binnen de scholen voor regulier onderwijs. Dit kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door de preventieve inzet van een gedragsdeskundige uit het speciaal onderwijs.

De basisondersteuning voor proces en structuur zijn voor alle scholen even relevant. Voor scholen voor het regulier onderwijs ligt dit in beginsel niet eenvoudiger of ingewikkelder dan voor scholen in het (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs.

In het schoolondersteuningsprofiel wordt een groot aantal gegevens verzameld, die betrekking hebben op de vier aspecten van de basisondersteuning. Het samenwerkingsverband stelt vast wat het niveau van basisondersteuning is, waaraan alle deelnemende scholen zullen voldoen. Binnen het samenwerkingsverband kunnen specifieke afspraken worden geformuleerd over bijvoorbeeld het aanbod van de scholen voor leerlingen met dyscalculie, de positie van intern begeleiders in de school, de manier waarop groepsplannen worden opgesteld, enzovoort. Elk samenwerkingsverband bepaalt een eigen niveau van basisondersteuning, dat per samenwerkingsverband kan verschillen. De scholen die aan een samenwerkingsverband deelnemen, zullen (gaan) voldoen aan de afspraken die gemaakt zijn over de invulling van de basisondersteuning. De schoolondersteuningsprofielen van alle scholen uit het samenwerkingsverband zullen richting geven aan de invulling van de basisondersteuning; uit het overzicht van alle profielen kan opgemaakt worden welke basisondersteuning haalbaar is. Het kan zijn dat scholen op sommige onderdelen niet aan de vastgestelde basisondersteuning kunnen voldoen en op andere onderdelen een veel hoger niveau van ondersteuning kunnen realiseren dan de vastgestelde basisondersteuning. Dat blijkt dan uit de gegevens die verzameld zijn in het schoolondersteuningsprofiel waarin de school al haar mogelijkheden beschrijft.

#### *Extra ondersteuning*

De extra ondersteuning geeft de mogelijkheden van de school weer die de afgesproken basisondersteuning overstijgen. De extra ondersteuning wordt georganiseerd in de vorm van arrangementen. Deze arrangementen kunnen licht en kortdurend van aard zijn, of zwaar en langdurig. De arrangementen worden door de school gerealiseerd al dan niet met behulp van middelen, menskracht of expertise van buiten de school.

Een arrangement kan bestaan uit vijf aspecten:

1. de aanwezige deskundigheid binnen het team
2. de aandacht en tijd die het team kan vrijmaken voor een leerling
3. de protocollen, aanpakken, programma's, methodieken en materialen die de school heeft
4. de mogelijkheden van het schoolgebouw
5. de samenwerkingsrelaties met ouders en onderwijs- en ketenpartners.

Deze vijf aspecten zijn opnieuw een uitwerking van wat we eerder in het schema hebben samengevat met 'onderwijsinhoudelijke interventies' en 'proces en structuur'.

Bij de beschrijving van extra ondersteuning die de school kan bieden, is de aanwezige deskundigheid een belangrijke factor. De deskundigheid van leraren en andere medewerkers op het gebied van specifieke onderwijsbehoeften, bepaalt vaak in eerste instantie het antwoord op de vraag of een school iets kan betekenen. De deskundigheid kan zowel bestaan uit behaalde diploma's of certificaten als uit opgedane ervaring. Als duidelijk is welke school welke deskundigheid te bieden heeft kunnen scholen gebruik maken van elkaars expertise en capaciteit. Hierdoor worden scholen minder afhankelijk van de mogelijkheden van de eigen teamleden.

Een school voor het (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs maakt haar toegevoegde waarde voor het samenwerkingsverband zichtbaar door de arrangementen te beschrijven waarmee de school een antwoord kan bieden op specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van leerlingen.

Veel scholen voor het (v)so zijn ingericht om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften een passend aanbod te bieden. Ze zijn ingericht voor leerlingen met vergelijkbare ondersteuningsbehoeften als het gaat om (een combinatie van) begeleiding op cognitieve ontwikkeling of gedrag. Deze specifieke mogelijkheden van de school kunnen worden omschreven als een arrangement.

Daarnaast beschikt de school mogelijk over aanvullende arrangementen op basis van meer specifieke mogelijkheden. Daarbij kan het gaan om specifiek in te zetten expertise en voorzieningen voor leerlingen die op school staan ingeschreven. Ook kan het gaan om flexibele voorzieningen die parttime voor individuele of groepen leerlingen beschikbaar zijn.

Het VSO heeft in het kader van de kwaliteitswetgeving te maken met drie uitstroomprofielen en wel dagbesteding, arbeidstoeleiding en vervolgonderwijs (diplomagericht)

Een goede beschrijving van de arrangementen van het (voortgezet) speciaal onderwijs maakt deze inzichtelijk zodat ze desgewenst flexibel kunnen worden ingezet als (tijdelijke) voorziening voor leerlingen in het regulier onderwijs.



#### **4. Kenmerken van het schoolondersteuningsprofiel**

In een schoolondersteuningsprofiel worden de mogelijkheden van de school beschreven voor het bieden van passend onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Dat levert een beeld op van zowel de onderwijsinhoudelijke als de procesmatige en structurele kenmerken van de school op het niveau van basis- en extra ondersteuning. Daarnaast is er nog een aantal kenmerken waaraan een goed schoolondersteuningsprofiel voldoet.

##### *Relatie met ambities*

In het ondersteuningsprofiel beschrijft de school welke ondersteuning zij nu kan realiseren. Daarnaast wordt ook beschreven hoe de school zich wil ontwikkelen. Daarmee wordt inzichtelijk welke mogelijkheden er in de toekomst waarschijnlijk zullen zijn. Het samenwerkingsverband geeft in haar ondersteuningsplan aan met welk beleid welke ambities ondersteund kunnen worden.

##### *Handelingsgerichte terminologie*

Het ondersteuningsprofiel moet inzicht bieden in de mate waarin de school kan voorzien in onderwijsbehoeften van de leerlingen. Aan de hand daarvan kan worden gezien of de school kan bieden wat de leerling nodig heeft en wat nog georganiseerd moet worden om in de behoeften van de leerling te voorzien.

Dit brengt met zich mee dat de toekenning van extra ondersteuning plaatsvindt op basis van handelingsgerichte diagnostiek. Daarbij staat de vraag van de leerling centraal binnen de context van de leefomgeving waaronder de klas of groep. De mogelijkheden van het kind, de ouders en de leerkracht bepalen alle drie mede wat er nodig is. Handelingsgerichte diagnostiek vertaalt de onderwijsbehoefte in directe en haalbare handelingssuggesties. Dus niet de beperking of stoornis van de leerling is leidend bij het bepalen van wat er nodig is maar wel de ondersteuningsbehoefte binnen de context van de school- én thuissituatie.

De omschrijvingen van het schoolondersteuningsprofiel worden dan ook in handelingsgerichte termen gesteld. Dus niet: 'de school kan omgaan met leerlingen die een aandachttekortstoornis hebben', maar: 'de school is in staat om meerdere (verlengde) instructiemomenten te organiseren, beschikt over prikkelarme werkplekken, heeft een doorgaande lijn vanaf de kleutergroepen bij het aanleren van uitgestelde aandacht', enzovoort.

##### *Ontwikkelingsperspectief*

In de beleidskaders wordt het werken met een ontwikkelingsperspectief voor leerlingen die extra ondersteuning krijgen verplicht gesteld.

In het (v)so is de afgelopen jaren ervaring opgedaan met het werken met een ontwikkelingsperspectief. Dit is een document waarin wordt omschreven wat de te verwachten uitstroombestemming en het te verwachten uitstroomniveau zal zijn van de leerling en wat het onderwijsaanbod zal zijn om dat niveau te bereiken. Het ontwikkelingsperspectief vervangt het huidige individuele handelingsplan. In het wettelijk kader wordt toegelicht: 'Het handelingsplan beschrijft vooral het 'hoe' (hoe worden de doelen bereikt en welke hulp wordt geboden), het ontwikkelingsperspectief beschrijft het 'wat' (wat zijn de doelen waar met de leerling naar toe wordt gewerkt; waar en waarom kijkt dat af van het basisprogramma).'

Het werken met een ontwikkelingsperspectief zal de komende tijd worden uitgewerkt en onderdeel worden van de onderwijspraktijk. Het is te voorzien dat dit invloed zal hebben op de manier waarop gedacht en gesproken wordt over de ondersteuningsmogelijkheden van de school. Het is niet goed te voorspellen welke invloed dat precies zal hebben op de formuleringen in het schoolondersteuningsprofiel.

Over het werken met een ontwikkelingsperspectief zal een aparte handreiking binnen het instrumentarium verschijnen.

## 5. De inhoud van het schoolondersteuningsprofiel

In dit hoofdstuk wordt een model van het schoolondersteuningsprofiel beschreven. In deze opzet zijn alle relevante gegevens op een consistente manier opgenomen. Scholen die dit model gebruiken kunnen ervan op aan dat zij een functioneel ondersteuningsprofiel opstellen. Natuurlijk kan het op onderdelen worden toegesneden op de specifieke situatie van de school, het schoolbestuur of het samenwerkingsverband.

Het is ook mogelijk dat de school een ondersteuningsprofiel opstelt of heeft opgesteld dat vanuit een andere optiek kijkt naar de mogelijkheden van de school. In dat geval kan dit model worden gebruikt als goed vergelijkingsmateriaal aan de hand waarvan het eigen schoolondersteuningsprofiel kan worden bijgesteld of aangevuld.

### 1. Inleiding

In de inleiding wordt kort omschreven wat de functie van het document is en hoe het tot stand is gekomen.

### 2. Algemene gegevens

#### 2.1 Contactgegevens

#### 2.2 Onderwijsvisie / schoolconcept

De onderwijsvisie of het concept van de school is vaak bepalend voor de ondersteuningsmogelijkheden die de school beschrijft. Voor het schoolplan, de schoolgids of de website heeft de school vaak al geformuleerd vanuit welke onderwijskundige, pedagogische of mensvisie het onderwijs wordt gegeven. Deze teksten kunnen hier deels worden opgenomen, beknopt samengevat of er kan naar verwezen worden.

Het is niet ongebruikelijk dat bij het opstellen van een schoolondersteuningsprofiel de onderwijsvisie kritisch tegen het licht wordt gehouden. De uitgangspunten, doelen en randvoorwaarden voor het geven van onderwijs worden aangevuld of aangescherpt. De uitspraken die dit oplevert over de mogelijkheden van de school kunnen in dit onderdeel worden opgenomen.

#### 2.3 Kengetallen leerlingenpopulatie huidig schooljaar en afgelopen 3 schooljaren

Hier worden feitelijke gegevens over de leerlingpopulatie opgenomen. Het geeft een goed beeld van de omvang van de school en de ervaring die het team heeft met het begeleiden van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.

Het is onvermijdelijk dat bij het eerste schoolondersteuningsprofiel teruggerepen wordt op gegevens die aan de huidige, 'oude' systematiek van leerlingindicaties zijn ontleend. Als over enkele jaren een volgende versie van het ondersteuningsprofiel opgesteld wordt zullen meer gegevens voor handen zijn die gebaseerd zijn op handelingsgerichte diagnostiek.

Het kan hier gaan om onder andere de volgende gegevens:

- Overzicht van het aantal leerlingen.
- Overzicht van het aantal leerlingen met 0.3 en 1.2 leerlinggewicht.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat de voor- of vroegschool heeft bezocht.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat in het ZAT is besproken.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat is geplaatst in of teruggeplaatst uit het (voortgezet) speciaal (basis-) onderwijs, respectievelijk het regulier onderwijs.
- Overzicht van de uitstroomgegevens van de leerlingen.
- Overzicht van het aantal leerlingen dat met indicaties voor speciaal onderwijs, dyslexieverklaring of hoogbegaafdheid op de school ingeschreven staat.

Voor het speciaal onderwijs kunnen aanvullend de volgende gegevens worden opgenomen:

- het schoolbeleid rond leeftijd;
- het aantal leerlingen dat rechtstreeks is ingestroomd;
- de oplossingen die zijn gevonden als het vso in de regio ontbreekt.

### **3. Basisondersteuning**

De basisondersteuning bestaat uit een aantal aspecten waarover binnen het samenwerkingsverband inhoudelijke afspraken gemaakt worden. De aspecten waar de basisondersteuning betrekking op heeft worden in deze paragraaf voor de betreffende school in kaart gebracht.

#### *3.1 Preventie en lichte curatieve interventies*

Het eerste aspect van de basisondersteuning is gericht op de ondersteuningsmogelijkheden die de school biedt, al dan niet in samenwerking met partners. In het referentiekader wordt een minimale opsomming gegeven van de interventies die bij de basisondersteuning horen:

- vroegtijdige signalering van leer-, opgroei- en opvoedproblemen;
- de zorg voor een veilig schoolklimaat;
- een aanbod voor leerlingen met dyslexie of dyscalculie;
- een afgestemd aanbod voor leerlingen met meer of minder dan gemiddelde intelligentie;
- toegankelijk schoolgebouw met aangepaste werk- en instructieruimtes en hulpmiddelen;
- aanpak gericht op sociale veiligheid en voorkomen van gedragsproblemen en
- een protocol voor medische handelingen.

Zoals al is opgemerkt is dit onderdeel voor reguliere scholen relevanter dan voor speciale scholen.

#### *3.2 Onderwijsondersteuningstructuur*

Bij dit aspect van de basisondersteuning gaat het om de expertise die in de school aanwezig is om interventies te plegen, de manier waarop dat in de school georganiseerd is en met welke onderwijs- en ketenpartners wordt samengewerkt. In het ondersteuningsprofiel kan dit zichtbaar gemaakt worden door overzichten van:

- de functies en taakprofielen binnen de school die een beeld geven van de ondersteuningstructuur;
- de gemiddelde groepsgrootte en beschikbare personeelsformatie per groep;
- gecertificeerde expertise binnen de school;
- de professionals die van buiten de school direct beschikbaar zijn voor het ondersteuningsaanbod;
- de samenwerkingsrelaties van de school, ook met organisaties die verantwoordelijk zijn voor jeugdhulp gerelateerde taken, en de manier waarop vroegtijdige afstemming tussen professionals van verschillende disciplines plaatsvindt.

#### *3.3 Planmatig werken*

Als een school planmatig werkt hanteert de school een goede manier om na te gaan welke onderwijsbehoefte leerlingen hebben. Op basis daarvan organiseert ze een passend onderwijsaanbod en evalueert dat regelmatig. Als het nodig is kan de school bovendien aanvullende expertise van buiten inschakelen. De standaarden die de onderwijsinspectie hanteert voor dit geheel van 'planmatig werken' zijn leidend voor wat de school hierover kan vermelden in het ondersteuningsprofiel.

De toezichtkaders en de beoordelingscriteria die de inspectie hanteert voor het onderdeel planmatig werken kunnen gebruikt worden voor een beschrijving van de mogelijkheden van de school. Dit geldt zowel voor het regulier als het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Aanvullend op de standaarden uit het toezichtskader kunnen scholen worden getoetst aan standaarden voor handelingsgericht werken. Er bestaat grote consensus over het inzicht dat samenwerkingsverbanden hun eigen systematiek voor ondersteuningstoewijzing zullen opzetten op basis van handelingsgericht werken.

De volgende standaarden kunnen gebruikt worden voor het beschrijven van handelingsgericht werken.

- Leerkrachten verkennen en benoemen de onderwijsbehoeften van leerlingen o.a. door observatie, gesprekken en het analyseren van toetsen.
- Leerkrachten bekijken en bespreken de wisselwerking tussen de leerling, de leerkracht, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen.
- Leerkrachten reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op het gedrag van leerlingen, ouders, collega's.
- Leerkrachten zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben.
- Alle teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, de leerkrachten, de ouders en het schoolteam.
- Leerkrachten werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.
- Leerkrachten werken samen met ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak.
- Leerkrachten benoemen uitdagende maar reële SMARTI-doelen voor de lange (einde schooljaar) en voor de korte (tussendoelen) termijn. Deze doelen worden gecommuniceerd en geëvalueerd met leerlingen, ouders en collega's
- Leerkrachten werken met een groepsplan waarin ze de doelen en de aanpak voor de groep, subgroepjes en mogelijk een individuele leerling beschrijven.
- Leerkrachten bespreken minstens drie keer per jaar hun vragen betreffende het opstellen, uitvoeren en realiseren van hun groepsplannen met de intern begeleider.
- De onderwijs- en begeleidingsstructuur is voor eenieder duidelijk. Er zijn heldere afspraken over wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer.
- Alle teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan wordt of is. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt.

#### *3.4 Basiskwaliteit van het onderwijs*

Dit aspect van de basisondersteuning verwijst naar het toezichtkader van de inspectie van het onderwijs en naar het meest recente oordeel van de inspectie van het onderwijs over de kwaliteit van de school. Een eerste standaard daarvoor is de vraag of de leerresultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool ten minste op het niveau liggen dat verwacht mag worden op grond van de kenmerken van leerlingen.

Voor de meeste scholen geldt dat de inspectie dit akkoord heeft bevonden en dat de school onder normaal toezicht staat. Als de onderwijsinspectie aanleiding heeft gezien om de kwaliteit van de school nader te onderzoeken of een verbeterprogramma met de school heeft afgesproken kan dat hier kort omschreven worden.

De criteria die gelden voor het regulier en speciaal onderwijs komen goeddeels overeen maar er zijn ook duidelijke verschillen. Zo ligt bij het speciaal onderwijs veel meer accent op de niet-cognitieve elementen van het onderwijs zoals veiligheid, een (ortho)pedagogische afstemming op gedrag en fysieke faciliteiten.

#### **4. Extra ondersteuning: Ondersteuningsarrangementen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften**

In dit hoofdstuk van het schoolondersteuningsprofiel wordt omschreven welke extra (specifieke) mogelijkheden een school heeft. Extra ondersteuning wordt omschreven in termen van 'arrangementen' die al dan niet structureel onderdeel uitmaken van het onderwijsaanbod van de school.

Een arrangement bestaat uit meerdere onderdelen. Het gaat om expertise, aandacht en tijd, voorzieningen, mogelijkheden van het gebouw en samenwerking. Een arrangement bestaat niet uit een enkel onderdeel zoals bijvoorbeeld alleen expertise. Dat is een te smalle basis voor een complete aanpak.

Het is goed mogelijk om de volgende indeling op leerlingkenmerken te hanteren waarbinnen de ondersteuningsmogelijkheden van de school handelingsgericht worden geformuleerd:

- *Leer- en ontwikkelingsondersteuning*
- *Fysiek medische ondersteuning*
- *Sociaal-emotioneel en gedragsondersteuning*
- *Ondersteuning in de thuissituatie*

In het schoolondersteuningsprofiel kan een arrangement als volgt omschreven worden.

Arrangement	Invulling
<p>(VOORBEELD)</p> <p><b>De school heeft een aanpak voor leerlingen die behoefte hebben aan kortdurende, afwisselende taken.</b></p>	<p>(VOORBEELD)</p> <p><i>Deskundigheid</i> De school heeft hiermee ervaring opgedaan. De intern begeleider is bij de masteropleiding SEN afgestudeerd op leerlingen met aandachtsstoornissen.</p> <p><i>Aandacht en tijd</i> De gemiddelde groepsgrootte van 28 leerlingen is kritisch; de school heeft wel ervaring met het inzetten van stagiaires voor het verlenen van assistentie.</p> <p><i>Voorzieningen</i> Alle leerkrachten werken op basis van klassenmanagement en instructiemodellen met behulp waarvan leerlingen maximaal worden ondersteund in een eigen activiteitenprogramma. Leerlingen leren op basis van een programma voor sociaal-emotionele ontwikkeling in het omgaan met elkaars verschillen, ook wat betreft leerstijl.</p> <p><i>Gebouw</i> Het schoolgebouw heeft prikkelarme werkplekken; hiervan kan bij gebrek aan toezicht niet altijd gebruik gemaakt worden.</p> <p><i>Samenwerking</i> De school werkt samen met een gedragspecialist uit het samenwerkingsverband.</p>

Arrangement	Invulling
<p>(VOORBEELD)</p> <p><b>De school heeft een aanpak voor leerlingen die slecht ter been zijn.</b></p>	<p>(VOORBEELD)</p> <p><i>Deskundigheid</i> De school heeft ervaring met een leerling die in een rolstoel zit en met een leerling die spastisch is en gebruik maakt van een rollator.</p> <p><i>Aandacht en tijd</i> Leerkrachten zijn in staat om de leerlingen te begeleiden. Bij uitstapjes worden hulpouders ingeschakeld. Oudere leerlingen helpen elkaar.</p> <p><i>Voorzieningen</i> Er zijn geen specifieke voorzieningen ingericht. De bewegingslessen worden gegeven door een vakleerkracht die in staat is om sommige (spel)oefeningen aan te passen aan de mogelijkheden van de leerlingen.</p>

	<p><i>Gebouw</i> Het schoolgebouw is relatief nieuw en gebouwd op toegankelijkheid voor rolstoelen.</p> <p><i>Samenwerking</i> Nieuwe leerkrachten krijgen een korte workshop vanuit de GGD over het lichamelijk ondersteunen van leerlingen.</p>
--	---

Arrangement	Invulling
<p><b>(VOORBEELD)</b> <b>De school heeft een gerichte aanpak voor leerlingen met een ondersteuningsbehoefte vanwege hun oppositionele gedragsstoornis.</b></p> <p>Daardoor kunnen deze leerlingen die vaak binnen regulier onderwijs niet gehandhaafd kunnen worden toch in groepen worden opgevangen.</p> <p>De expertise van de school wordt ingebracht bij de scholen voor PO binnen het SWV, met name door 'training on the job'.</p>	<p><b>(VOORBEELD)</b> <i>Deskundigheid</i> De school beschikt over 2 medewerkers met een Master SEN opleiding die gespecialiseerd zijn in deze stoornis. Zij begeleiden leerlingen en instrueren en coachen collega-leerkrachten, zowel binnen de eigen school (SO) als binnen het regulier onderwijs.</p> <p><i>Aandacht en tijd</i> <i>Voorzieningen</i> Leerlingen met behoefte aan deze specifieke ondersteuning zitten in een klas met maximaal 12 leerlingen. Het programma is zodanig gestructureerd dat onrust zoveel mogelijk wordt voorkomen. De leerkracht is in staat oppositioneel gedrag te herkennen, preventieve maatregelen te nemen en curatief aan te pakken indien uitingen het leerklimaat in de klas verstoren. De leerling vertoeft in een veilige omgeving met veilige leermiddelen. De leerkracht kan te allen tijde beschikken over deskundige assistentie. De leerling neemt desgewenst deel aan gerichte therapieën en trainingen. Voor alle leerlingen is een handelingsgericht ontwikkelingsperspectief opgesteld; de leerkracht en begeleidende staf werken volgens dit plan naar één van de verplichte uitstroomperspectieven.</p> <p>Er is tijd en ruimte voor oefenmogelijkheden gericht op werk, vrije tijd en goed burgerschap.</p> <p><i>Gebouw</i> Het gebouw is zodanig ingericht dat er te allen tijde een veilige omgeving is. Dat geldt voor lokalen, verkeersruimtes, speelruimtes etc. Tevens is bij gebruik van materialen, kleuren, akoestiek en verlichting rekening gehouden met de prikkelgevoeligheid van deze leerlingen.</p>

	<p><i>Samenwerking</i></p> <p>De specialisten werken nauw samen met de andere medewerkers van de school en leveren een bijdrage aan de expertise uitwisseling binnen het SWV, gericht op het behalen van de doelen die zijn vastgelegd in het ontwikkelingsperspectief voor kinderen.</p> <p>Speciale aandacht wordt gegeven aan de communicatie en zo nodig instructie en coaching van de ouders om gezamenlijk zoveel mogelijk consistent gedrag richting het kind te laten zien.</p>
--	---

Arrangement	Invulling
<p>(VOORBEELD)</p> <p><b>De school heeft een aanpak voor leerlingen met beperkte cognitieve ontwikkelingsmogelijkheden en zeer geringe zelfredzaamheid.</b></p> <p>Ondersteuningsbehoefte vanwege beperkt IQ (35-50) en ontwikkelingsleeftijd 4-7 jaar</p>	<p>(VOORBEELD)</p> <p><i>Deskundigheid</i></p> <p>De school biedt individuele aandacht tijdens de gehele onderwijstijd. De medewerkers hebben specialistische kennis over verstandelijke beperkingen en de gevolgen daarvan. Ook de professionele houding van de medewerkers is hierop afgestemd. De school beschikt over een medewerker met een Master SEN opleiding die gespecialiseerd is in het begeleiden van leerlingen met een beperkt IQ.</p> <p><i>Aandacht en tijd</i></p> <p><i>Voorzieningen</i></p> <p>Er zijn permanent assistenten in de klas beschikbaar (1 Fte per 3 kinderen). Er is tijd en ruimte voor individuele aanpak en therapie. De methodes zijn aangepast op de kerndoelen ZMLK. Er is tijd en ruimte voor oefenmogelijkheden gericht op werk, vrije tijd en goed burgerschap, gerelateerd aan de doelen uit het ontwikkelingsperspectief voor de kinderen.</p> <p><i>Gebouw</i></p> <p>De school beschikt over geschikte verzorgings- en therapieruimtes, waaronder snoezelruimtes. Er zijn lokalen die gericht zijn op werken, wonen en vrije tijd. Sanitaire ruimtes, verkeersruimtes en speelruimtes zijn afgestemd op de mogelijkheden en beperkingen van de leerlingen.</p> <p><i>Samenwerking</i></p> <p>De medewerkers van de school werken nauw samen met de ouders, Jeugdzorg, zorginstellingen, therapeutische omgevingen, MEE, naschoolse en logeeropvang.</p> <p>Er is nagenoeg altijd sprake van Eén kind, één plan (EKEP) dus intensieve samenwerking tussen zorg en onderwijs.</p>



Het (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs kan veel van haar aanbod omschrijven als een arrangement voor extra ondersteuning aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Het is goed om daarbij aan te geven welk arrangement alleen gebruikt kan worden op een specifieke lesplaats en welk arrangement ook flexibel beschikbaar is voor leerlingen die ingeschreven staan op een andere (reguliere) school.

**5. Conclusie en ambities**

In deze paragraaf wordt verwoord welke ondersteuningsmogelijkheden de school in de nabije toekomst wil en kan realiseren. Zo mogelijk met data.

## **6. De functies van het schoolondersteuningsprofiel**

Het schoolondersteuningsprofiel ondersteunt in de eerste plaats het antwoord op de vraag of een school kan voldoen aan de onderwijsbehoefte van een leerling. Daarnaast heeft het ondersteuningsprofiel een aantal andere functies.

### *Communicatie*

Het ondersteuningsprofiel is voor een school de basis voor de communicatie met ouders. Op basis van het profiel kan uitgelegd worden wat de school wel of niet voor hun kind kan betekenen.

Als ouders hun kind aanmelden bij de school dient het ondersteuningsprofiel als basis voor de afweging of een school de onderwijsondersteuning kan bieden waaraan het kind behoefte heeft. Het ondersteuningsprofiel zal niet steeds direct en eenduidig een antwoord bieden op die vraag; ieder kind en iedere situatie is uniek. Toch zal het ondersteuningsprofiel helpen om een beargumenteerde afweging te maken. Dat geldt evenzeer voor het regulier onderwijs als het speciaal (basis-)onderwijs.

Meer in zijn algemeenheid kan in de schoolgids opgenomen worden welke ondersteuningsmogelijkheden de school heeft. Daarvoor volstaat een samenvatting van het ondersteuningsprofiel. Die samenvatting kan bestaan uit een weergave van de basisondersteuning, aangevuld met de vormen van de extra ondersteuning die de school kan bieden.

### *Professionalisering*

Het ondersteuningsprofiel ondersteunt het professionaliseringsbeleid van de school. Mede op basis van dit document kan bepaald worden welke competenties leerkrachten moeten beheersen om onderwijs en ondersteuning te verzorgen zoals de school heeft omschreven.

In het bestuursakkoord dat in december 2011 gesloten is tussen OCW en de PO-Raad wordt deze functie van het ondersteuningsprofiel aangehaald. In dit akkoord staat bij paragraaf 4.5:

'Niet elke leraar of elke school hoeft dezelfde expertise op elk niveau te bezitten. Binnen een school maakt men hierover afspraken in het kader van het op te stellen ondersteuningsprofiel en tussen scholen in de nieuw te vormen samenwerkingsverbanden in het ondersteuningsplan. In het verlengde van een ondersteuningsprofiel van de school en het ondersteuningsplan van een samenwerkingsverband is een professionaliseringsplan wenselijk om er voor te zorgen dat de benodigde expertise aanwezig is. Dat kan op het niveau van het samenwerkingsverband zijn. Dat laat onverlet dat de schoolbesturen primair zelf verantwoordelijk zijn voor de professionalisering van hun onderwijspersoneel.'

Het ondersteuningsprofiel kan ambities van de school in kaart brengen als het gaat om extra ondersteuningsmogelijkheden. Deze ambities kunnen worden meegenomen in het schoolplan en zijn medebepalend voor het professionaliseringsbeleid.

Het so kan een belangrijke rol spelen bij de (overdracht van) professionalisering binnen het SWV. Dit zal per SWV verschillend zijn en zal dus expliciet beschreven dienen te worden, gekoppeld aan visie en ambities van het SWV.

### *Bovenschoolse inzet van het schoolondersteuningsprofiel*

Een samenwerkingsverband maakt eigen afspraken over de basisondersteuning en bepaalt zo aan welk niveau van ondersteuning elke school binnen het samenwerkingsverband moet voldoen.

Uit de gegevens van het schoolondersteuningsprofiel is op te maken of een school voldoet aan de afgesproken invulling van de basisondersteuning.

Daarnaast is uit het schoolondersteuningsprofiel op te maken welke extra ondersteuning een school kan bieden. Deze informatie is noodzakelijk om extra ondersteuning te kunnen arrangeren voor leerlingen die dat nodig hebben. Het ondersteuningsprofiel is de eerste bron van informatie over de mogelijkheden van individuele scholen. Dit geldt zowel voor het regulier als het (voortgezet) speciaal (basis-)onderwijs.

In hoofdstuk 3 is al omschreven dat de gegevens uit de ondersteuningsprofielen onderling vergelijkbaar moeten zijn om een bovenschools overzicht te kunnen maken. Dit overzicht heeft de volgende functies:

- het helpt het samenwerkingsverband bij het bepalen van een niveau van basisondersteuning, dat tegelijkertijd realistische en ambitieus is;
- het helpt het samenwerkingsverband bij het bepalen of scholen medegefinancierd zullen worden uit ondersteuningsmiddelen om het gewenste niveau van basisondersteuning te realiseren;
- het helpt het samenwerkingsverband om te bepalen of het in staat is om alle leerlingen passend onderwijs te bieden zodat de scholen binnen het samenwerkingsverband aan de zorgplicht van het samenwerkingsverband kunnen voldoen;
- het helpt het samenwerkingsverband bij het arrangeren van extra ondersteuning.

#### *Het schoolondersteuningsprofiel in relatie tot andere documenten*

Het samenwerkingsverband maakt minstens eens in de vier jaar een ondersteuningsplan, waarin het uiteenlopende aspecten van haar beleid beschrijft. In het wettelijk kader is vastgelegd dat de schoolondersteuningsprofielen deel uitmaken van het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband.

Het is niet goed werkbaar om tientallen schoolondersteuningsprofielen zonder meer als bijlage toe te voegen aan het ondersteuningsplan. De samengevoegde schoolondersteuningsprofielen moeten inzichtelijk maken welke werking uitgaat van de afspraken die in het samenwerkingsverband worden gemaakt over basisondersteuning. Ook laat het zien of in het aanbod van het samenwerkingsverband sprake is van een dekkend netwerk op basis waarvan de schoolbesturen aan hun zorgplicht kunnen voldoen om aan iedere leerling passend onderwijs te bieden.

Een samenvatting van de schoolondersteuningsprofielen in de vorm van een bovenschools overzicht dat antwoord geeft op de hierboven genoemde vragen zal volstaan als onderdeel van het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband.

In de praktijk betekent dit dat in een vierjarige beleidscyclus de schoolondersteuningsprofielen moeten worden opgesteld in het jaar voorafgaand aan het jaar waarin het ondersteuningsplan wordt opgesteld. Dan is er tijd om het geheel van de nieuwe schoolondersteuningsprofielen te overzien en op basis daarvan nieuw beleid te ontwikkelen voor het samenwerkingsverband.

## **Bijlage 1    Het wettelijk kader over het schoolondersteuningsprofiel**

Vastgelegd is dat het ondersteuningsprofiel door het bevoegd gezag wordt vastgesteld, minstens eenmaal in de vier jaar. De medezeggenschapsraad van de school heeft adviesrecht.

In de memorie van toelichting op de wetstekst staat het volgende.

'De schoolbesturen stellen het ondersteuningsprofiel van elke school vast; daarmee wordt voor ouders duidelijk welke ondersteuning op de school aan de leerlingen beschikbaar wordt gesteld. De medezeggenschapsraad van de school heeft adviesrecht bij de vaststelling van het schoolondersteuningsprofiel.' (...)

'Met dit wetsvoorstel wordt het begrip schoolondersteuningsprofiel wettelijk vastgelegd: een beschrijving van de voorzieningen die op de school zijn getroffen voor leerlingen die extra ondersteuning behoeven. In het schoolondersteuningsprofiel formuleert de school dus de extra ondersteuning die zij kan verzorgen. Het schoolondersteuningsprofiel komt tot stand in de school en wordt opgesteld door het team (de directeuren, de leraren, de intern begeleider of zorgcoördinator) van de school. Zo nodig wordt in kaart gebracht op welke punten de leraren van de school extra professionalisering nodig achten. In het referentiekader worden handvatten geboden voor het opstellen van het schoolondersteuningsprofiel. De invulling van het schoolondersteuningsprofiel hangt af van de expertise van de school en de afspraken die binnen het samenwerkingsverband zijn gemaakt. Het schoolondersteuningsprofiel wordt betrokken bij het ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband en het schoolplan van de school. Het profiel wordt in de schoolgids geplaatst zodat ouders, leerlingen en andere partijen inzicht hebben in de mogelijkheden voor extra ondersteuning op de school.'

Daarnaast wordt in het wettelijk kader aangegeven dat het ondersteuningsprofiel een rol speelt bij de toelating van leerlingen op school. Het ondersteuningsprofiel kan verhelderen in hoeverre de mogelijkheden van de school passen bij de onderwijsbehoefte van een leerling.

## Bijlage 2 Het ondersteuningsprofiel en de kernwaarden voor het (V)SO

Het Landelijk Expertise Centrum voor Speciaal Onderwijs (LECSO) heeft zeven kernwaarden geformuleerd die het karakter van het speciaal onderwijs weergeven. Het is een interessant om na te gaan of deze zeven waarden weerspiegeld worden in de verzamelde informatie voor het ondersteuningsprofiel.

Hieronder zijn de zeven kernwaarden opgenomen en in de kolom ernaast is aangegeven waar in de voorgestelde inhoud van het schoolondersteuningsprofiel de 'bewijzen' voor deze waarden opgenomen kunnen worden.

Kernwaarden	Ondersteuningsprofiel
1. Is <b>ambitieu</b> s en werkt <b>planmatig</b> vanuit een missie en visie aan <b>innovatie</b> en het meten, verbeteren en borgen van <b>kwaliteit</b> ;	De ambities zijn opgenomen in H6 van het ondersteuningsplan; de kwaliteitszorg vormt onderdeel van de voorgestelde standaarden.
2. Realiseert voor elke leerling op basis van het <b>ontwikkelingsperspectief</b> een passende en <b>duurzame deelname</b> aan onderwijs en samenleving;	Het werken met een ontwikkelingsperspectief vormt onderdeel van de voorgestelde standaarden.
3. Werkt vanuit <b>gedeelde verantwoordelijkheid</b> , op basis van actieve betrokkenheid en <b>heldere communicatie</b> met ouders/opvoeders en jongeren aan de realisatie van <b>onderwijs (-zorg) arrangementen</b> ;	Het werken met arrangementen is ingebed in de voorgestelde aanpak voor het ondersteuningsprofiel. Directe betrokkenheid van ouders en leerlingen is opgenomen in de voorgestelde standaarden voor handelingsgericht werken.
4. Wordt gekenmerkt door <b>orthodidactisch</b> en <b>orthopedagogisch</b> handelen binnen een veilig, uitdagend en respectvol leerklimaat;	Deze aspecten zijn opgenomen in de voorgestelde standaarden die betrekking hebben op schoolklimaat, veiligheid en planmatig en op maat handelen.
5. Heeft medewerkers in dienst met <b>specifieke competenties</b> die samenwerken in een <b>multidisciplinaire</b> omgeving;	De beschikbare expertise wordt gerapporteerd in H3.2 (onderwijsondersteuningstructuur) van de voorgestelde inhoud van het ondersteuningsprofiel.
6. Zet <b>aangepaste voorzieningen</b> in op het gebied van de fysieke omgeving, vervoer, ICT, leer- en hulpmiddelen en materialen;	De aangepaste voorzieningen kunnen worden beschreven binnen de verschillende velden van arrangementen.
7. Werkt nauw samen in de <b>keten</b> van (regulier) <b>onderwijs, zorg en arbeid</b> en is verantwoordelijk voor het ontwikkelen en uitwisselen van <b>kennis en expertise</b> .	De samenwerking met onderwijs- en ketenpartners is één van de velden waarmee een beschikbaar arrangement beschreven kan worden.